

Sygn. akt IV CSK 141/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa M. B. i A. B.
przeciwko (...) Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 31 maja 2019 r.,
skargi kasacyjnej powódek
od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 15 listopada 2017 r., sygn. akt IX Ca (...),

1. oddala skargę kasacyjną;

2. nie obciąża powódek kosztami postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w O. oddalił apelację powódek M. B. i A. B. od wyroku Sądu Rejonowego w N. oddalającego powództwa skierowane przeciwko „(...) Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. ” w W. o zasądzenie na rzecz każdej z nich kwot po 70 000 zł z ustawowymi odsetkami, tytułem

zadośćuczynienia w związku z naruszeniem dóbr osobistych w postaci prawa do niezakłóconego życia prywatnego i rodzinnego.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w następującym stanie faktycznym: W nocy z 1 na 2 października 2007 r. K. B., kierując samochodem osobowym na trasie S. – B. naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym i wjechał do przydrożnego rowu, doprowadzając do dachowania pojazdu. Na skutek tego zdarzenia pasażer D. B. - mąż powódki M. B. i ojciec drugiej powódki doznał poważnych obrażeń, które doprowadziły do jego niepełnosprawności i niezdolności do samodzielnej egzystencji. Powódka M. B. zmuszona była zrezygnować z pracy zawodowej w charakterze sprzedawcy. W chwili wypadku miała 29 lat, zaś jej córka 8 lat i gdy podrosła również i ona zaczęła się opiekować chorym ojcem.

Sądy obu instancji uznały, że nie doszło do przerwania więzi rodzinnej pomiędzy powódkami, a D. B., który żyje. W wyniku wypadku nie doznał tego rodzaju urazów neurologicznych, które skutkowałyby brakiem możliwości utrzymywania więzi rodzinnych i niezakłóconych relacji z żoną oraz córką, a tym samym by doszło do naruszenia dóbr osobistych powódek. Między powódkami a D. B. nadal istnieje więź emocjonalna. Jakkolwiek charakter tej więzi na skutek wypadku uległ zmianie.

W skardze kasacyjnej powódki zaskarżyły wyrok Sądu drugiej instancji w całości wnosząc o jego uchylenie i zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji przez uwzględnienie powództwa, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. Zarzuciły naruszenie prawa materialnego, tj. art. 23 k.c., art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. oraz art. 361 § 1 k.c. i art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych przez: bezzasadne przyjęcie, że pomimo istnienia otwartego katalogu dóbr osobistych i braku legalnej definicji tego pojęcia, brak jest podstaw do wyodrębnienia, jako dobra osobistego podlegającego ochronie prawnej na podstawie kodeksu cywilnego, prawa do istnienia niezakłóconych relacji rodzinnych oraz prawa do cieszenia się niezakłóconym życiem rodzinnym; błędne przyjęcie, że tylko w przypadku stanu wegetatywnego czy terminalnego osoby poszkodowanej

dochodzi do zerwania więzi rodzinnej między nim, a osobami najbliższymi i w związku z tym, pomimo, iż mąż i ojciec powódek stał się w wyniku wypadku osobą niepełnosprawną, niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji, powódki mają możliwość nawiązania z nim relacji typowej dla więzi rodzinnej oraz realizacji potrzeb emocjonalnych wszystkich członków rodziny oraz, że nie zostały w żadnym stopniu pokrzywdzone; przyjęcie, że pomimo tego, iż funkcjonowanie całej rodziny uległo istotnej zmianie oraz doszło do przewartościowania priorytetów, planów, konieczności sprawowania długotrwałej opieki nad poszkodowanym utrudniającej funkcjonowanie rodziny, nie doszło do pokrzywdzenia powódek.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W uchwałach składów siedmiu sędziów z dnia 27 marca 2018 r., III CZP 36/17 (OSNC 2018, nr 11, poz. 103), III CZP 60/18 (KSAG 2018, nr 2/69), III CZP 69/17 (OSNC 2018, nr 11, poz. 104), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że sąd może przyznać na podstawie art. 448 k.c. zadośćuczynienie za krzywdę osobom najbliższym poszkodowanego, który na skutek czynu niedozwolonego doznał ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu. W uzasadnieniu wskazał, że przyrodzoną cechą człowieka jest potrzeba pozostawania w więzi z drugim człowiekiem, przejawiającej się w poczuciu bliskości i przywiązania do osoby najbliższej. Uznanie więzi bliskości za dobro osobiste pozostaje też w zgodzie z pojmowaniem dóbr osobistych jako indywidualnych wartości świata uczuć. W razie pozostawania osoby najbliższej w nieodwracalnym stanie śpiączki lub trwałego stanu wegetatywnego dochodzi do podobnych skutków, jak w przypadku śmierci, a sytuacja taka jest porównywalna z zerwaniem więzi z osobą bliską, która straciła życie. W okolicznościach trwałego i nieodwracalnego uszkodzenia mózgu cierpienie osoby bliskiej może być nie mniej dojmujące niż doświadczenie śmierci chorego. Twierdzenie, że naruszenie dobra osobistego może polegać tylko na jego definitywnym unicestwieniu z powodu śmierci jednej z osób połączonych więzami bliskości, a nie zrywa się dopóty, dopóki osoba ta żyje, nie uwzględnia bogactwa i złożoności czynników tworzących tę więź, do której podtrzymania nie wystarczy jedynie zachowanie egzystencji fizycznej. Problemu nie można spostrzegać w kategoriach istnienia więzi lepszej lub gorszej, nie chodzi bowiem o wartościowanie więzi pomiędzy bliskimi, lecz o istnienie lub nieistnienie wszelkich

czynników, które tą więź tworzą. Ogólne stwierdzenie, że nie każda krzywda może i musi być naprawiona nie utrzymuje się w konfrontacji z okolicznościami, w których nie jest rozważany wypadek losowy lub nieszczęśliwy zbieg okoliczności, lecz sytuacja, w której szkoda (krzywda) została wyrządzona wskutek bezprawnej ingerencji w sferę chronionego prawnie dobra przez osobę trzecią - sprawcę czynu niedozwolonego z jego winy. Jednak o naruszeniu więzi pomiędzy osobami bliskimi wskutek czynu niedozwolonego można mówić jedynie w okolicznościach wyjątkowych, w których doszło nie do zaburzenia, zakłócenia, czy pogorszenia więzi, lecz do faktycznej niemożności nawiązania i utrzymywania kontaktu właściwego dla danego rodzaju stosunków, w szczególności więzi łączącej dzieci i rodziców z powodu ciężkiego i głębokiego stanu upośledzenia funkcji życiowych. Dotyczy to zatem uszczerbków zdrowia najcięższych i nieodwracalnych, a więc takich, w których naruszenie więzi rodzinnej wiąże się z dotkliwą, niekończącą się krzywdą, i jest porównywalne z krzywdą związaną z definitywną utratą osoby najbliższej.

Wskutek zdarzenia, którego sprawca był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej u strony pozwanej, mąż i ojciec powódek doznał złamania kręgu szyjnego C7 z uszkodzeniem rdzenia kręgowego, co spowodowało znaczny niedowład kończyn górnych, porażenie kończyn dolnych oraz porażenia funkcji zwieraczy (brak kontroli oddawania moczu i stolca). Powód porusza się na wózku inwalidzkim nie mając możliwości samodzielnego przesiadania się na niego. Będzie musiał być poddany rehabilitacji (ćwiczenie rąk, zapobieganie przykurczom rąk i nóg) i leczeniu (np. ewentualne zakażenia dróg moczowych, odleżyny) do końca życia.

Jakkolwiek więc można mówić o zaburzeniu, czy pogorszeniu więzi rodzinnej typowej pomiędzy powódkami a ich mężem oraz ojcem, to jednak nie doszło do zerwania tej więzi, czy też faktycznej niemożności nawiązania i utrzymywania kontaktu właściwego dla danego rodzaju stosunków. W konsekwencji przedstawiona w uchwałach powiększonych składów Sądu Najwyższego wykładnia prawa nie daje podstaw do przyznania zadośćuczynienia za spowodowanie zakłócenia relacji rodzinnych oraz prawa do cieszenia się niezakłóconym życiem rodzinnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 398²⁰ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., mając na uwadze, że okoliczności, które zadecydowały o nieobciążaniu powódek kosztami procesu za obie instancje, nie uległy zmianie w postępowaniu kasacyjnym.

aj